

СТАНОВИЩЕ

*от Министерство на външните работи
по конституционно дело No 6/1994 г.*

Във връзка с определение от 19 май 1994 г. по конституционно дело No 6/1994 г., Министерство на външните работи, конституирано като заинтересувана страна по делото изразява следното становище:

Съгласно Закона за морските пространства на Народна Република България /чл.7, ал.1/, Министерският съвет е органът компетентен да даде разрешение за влизане на чужди военни или подводни кораби във вътрешните морски води или посещения на откритите пристанища и рейдове. В чл.5 от Правилника за прилагане на Закона за морските пространства е конкретизирано, че във всички случаи "влизането във вътрешни морски води" или "посещението на открити пристанища и рейдове" на "чуждестранния военен кораб" е с невоенна цел. Възможните цели на посещението са: официално, неофициално, делово и принудително. Освен това в чл.9 от ППЗМП са визирани редица забрани, които дават допълнителни гаранции за "невоенната" цел на посещението. В параграф 2, т.1 на Допълнителните разпоредби на ЗМП се дава определение на термина "военен кораб" - плавателен съд, принадлежащ към въоръжените сили на дадена държава. Чуждите военни кораби се приравняват към държавните използвани с нетърговска цел /научно-изследователска или друга нестопанска дейност/; и към чуждестранните атомни кораби. За разлика от тях,

чуждестранните кораби с търговска и хуманна цел могат да влизат свободно във вътрешните води и да посещават откритите пристанища.

Следва да се отбележи, че Законът за морските пространства е съобразен с международноправните норми, съдържащи се в Конвенцията на ООН по морско право.

На основание Закона за гражданското въздухоплаване /чл.50 във вр. с чл.12 б."в"/ и Наредбата за разрешенията за полети на чуждестранни въздухоплавателни средства по гражданските въздушни трасета и летища на Народна Република България, Министерство на външните работи дава разрешения за полети на чужди военни въздухоплавателни средства през въздушното пространство на Република България, когато се използват за невоенни цели, след писмено съгласуване с Министерство на отбраната - Генералния щаб, Министерство на вътрешните работи и Министерство на транспорта.

Може да се направи извода, че "чуждите военни въздухоплавателни средства", когато се използват за невоенни цели са приравнени към гражданските.

В чл.84, т.11 от Конституцията на Република България е посочено, че Народното събрание "разрешава изпращането и използването на български въоръжени сили извън страната, както и пребиваването на чужди войски на територията на страната или преминаването им през нея". Определение за "български въоръжени сили" е дадено в чл.4, ал.1 от Закона за всеобщата военна служба на Република България, като под въоръжени сили се разбира Българската армия и войските на МВР. Извън това понятие остават войските на Министерство на транспорта, на Министерство на териториалното развитие и строителството и на Комитета по пощи и

далекосъобщения. Всички те общо биха могли да се дефинират като "български войски". За другия термин "чужди войски", употребен в чл.84, т.11 от Конституцията липсва законово определение. Според Военния терминологичен речник /военно изд. 1979 г./ военни сили и средства са дефинирани като "личният състав на обединение, съединение, част и подразделение от който и да е вид въоръжени сили и род войска, с неговото въоръжение и техника". В проекта за Концепция за участие на Република България в операции по поддържане на мира, изготвен от експертна група с участието на представители на МВнР, МО, МВР и МФ, на основание на Решение на МС No 458 от 5 ноември 1993 г. е посочено, че под "въоръжени сили следва да се разбира"... формирания от отделението (екипажа, разчета) до обединението, които изпълняват задачите си с използване на средства за водене на въоръжена борба...". В Допълнителния Протокол от 8 юни 1977 г. към Женевските конвенции от 12 август 1949 г. относно защитата на жертвите на международните въоръжени конфликти (Ратифициран от нашата страна с Указ No 1586 от 4 август 1989 г., обн. ДВ, бр.62/89 г.) чл.43 е дадено определение на понятието "въоръжени сили". Под "въоръжени сили" съгласно цитирания Протокол се разбират "... всички организирани въоръжени сили, групи и подразделения, поставени под общо командване..."

Изхождайки от цитираните определения може да се приеме, че термина "войска" включва: военно имущество и бойна техника, личен състав и организационна връзка между тях. С други думи, при липса на който и да било от тези компоненти, не би следвало да се говори за "войски".

Предвид гореизложеното считаме, че Закона за морските пространства на Република България и Закона за гражданското

въздухоплаване не противоречат на Конституцията на Република България, поради което не са отменени по силата на чл.5, ал.2 от Конституцията. В тази връзка действията на органите на изпълнителната власт по даване на посочените по-горе разрешения са в кръга на делегираната им със закони компетентност.

Отсъствието на легално определение на термина "чужди войски" създава трудности за точното и ясно разграничаване на единични, рутинни преминавания и пребиваване на военен кораб или самолет /принадлежащ към въоръжените сили на чужда държава/ от пребиваването и транзита на чужди войски на територията на България. И в двата случая е налице разрешителен режим, произтичащ от суверенитета на страната върху своята територия. Във втория случай обаче става дума за пребиваване или транзит на чужди войски, чието присъствие е свързано не само с упражняването на суверенитета, но може да има последици за териториалната неприкосновеност или политическата независимост на държавата, поради което разрешението се дава от парламента. Така напр., съгласно резолюция на ОС на ООН от 14 декември 1974 г. "използването на въоръжени сили на една държава, намиращи се на територията на друга държава по споразумение с приемащата държава, в нарушение на предвидените в споразумението условия, или всяко продължаване на тяхното пребиваване на тази територия след прекратяване на действието на споразумението, се квалифицира като акт на агресия" /чл.3, "е" "Определение на агресия"/.

Очевидно, единичните, рутинни преминавания и пребивавания на военен кораб или самолет с невоенна цел по своя характер не биха могли да имат такива сериозни последици за

националната сигурност, поради което тяхното разрешаване се извършва в оперативен порядък от изпълнителната власт.

Липсата на законодателно определение на термина "чужди войски", употребен в чл.84, т.11 от Конституцията, поставя въпроса за съотношението между (пределите на) компетенциите на Министерския съвет и на Народното събрание по изключително важен за външната политика и националната сигурност въпрос, което в светлината на стремежа на България за интегриране с европейските политически и икономически организации и евроатлантически структури за сигурност, необходимостта от предприемане на превантивни мерки от страна на Световната общност срещу разпространяването на конфликта в бивша Югославия върху съседни територии, засилената дейност на ООН и СССЕ по поддържането на мира, международните задължения и евентуалното по-нататъшно участие на България в тази дейност, създава трудности за нормалното оперативно функциониране на изпълнителната власт.

Трудности и проблеми ще възникнат и при реализация на договорености между България и НАТО за сътрудничество и съвместни действия в рамките на програмата "Партньорство за мир", поради което с оглед отстраняване на всички неясноти, Министерския съвет сезира с искане Конституционния съд.